

EU-landbouwbeleid moet en kan anders

De door de Europese Commissie op 22 januari gepresenteerde voorstellen voor hervorming van het Europees landbouwbeleid worden door Nederlandse politici vooral als een financiële kwestie behandeld. Het kabinet is enthousiast over de hervormingsplannen van Eurocommissaris Fischler, omdat zijn voorstel meer marktwerking belooft en een rem op de uitgaven zet. Het is te hopen dat de Tweede Kamer, die op 9 april een ronde-tafelgesprek belegt over deze voorstellen, verder kijkt dan de eigen portemonnee en de markt. Hervorming van het EU landbouwbeleid is hard nodig, maar dan wel anders. De voorstellen van Fischler worden als milieuverbeteringen gepresenteerd. Maar ze zijn in feite een voorstel om landbouw te liberaliseren conform receptuur van de Wereldhandelsorganisatie (WTO), met slechte gevolgen voor milieu en boeren, in Noord én Zuid.

Dumping gaat door

Het Europese landbouwbeleid wordt internationaal sterk bekritiseerd. Zo maken exportsubsidies het de Unie sinds jaar en dag mogelijk haar producten onder de kostprijs af te zetten op de wereldmarkt. Deze dumping van landbouwproducten leidt tot lagere wereldmarktprijzen en verminderde afzetmogelijkheden voor boeren in ontwikkelingslanden. De gesubsidieerde export van producten als suiker, graan, zuivel en rundvlees heeft daardoor desastreuze gevolgen voor miljoenen mensen in ontwikkelingslanden die afhankelijk zijn van de landbouw.

In de WTO worden afspraken gemaakt over de beëindiging van exportsubsidies en tarieven, maar inkomenssteun wordt daarbij ontzien. Door de landbouwprijzen te verlagen en boeren te compenseren met directe inkomenssteun weet de EU gebruik te maken van het feit dat de WTO-afspraken veel genereuzer zijn voor rijke landen dan voor arme landen. Per kilo product is dan minder exportsubsidie nodig. Maar het dumpen (verkopen onder de kostprijs) gaat, in verkapte vorm, dus gewoon door.

Zoals professor Veerman al schreef in januari 2002 in de Internationale Spectator, toen hij nog geen minister van landbouw was: 'Maar de 'liberalisering' binnen de GATT/WTO komt in werkelijkheid neer op het vervangen van prijssteun door rechtstreekse inkomenssteun aan boeren [...] Wat 'liberalisering' genoemd wordt is dus een overschakeling op verkapte vormen van dumping.[...] Pleidooien (bijvoorbeeld van India) om ontwikkelingslanden structureel recht te geven om hun landbouw te beschermen zijn door het westen van tafel geveegd. [...] Aldus worden ontwikkelingslanden handelspolitiek ontwapend, terwijl toeslagen als rijkelui's instrument voor verkapte dumping wél worden toegelaten. Zodat in veel gevallen niet hún exporten groeien, maar de onze.' Prognoses van de EU laten bovendien zien dat na de door Fischler voorgestelde hervorming, de overproductie van bijvoorbeeld granen en zuivel zal toenemen. Het probleem van dumpen zal dus toenemen in plaats van afnemen.

Europese landbouw raakt verder uit balans

Tweederde van het Europese graan wordt als veevoer geconsumeerd. Een verdere verlaging van de graanprijs met vijf procent zoals voorgesteld door de Europese Commissie, maakt het voer voor de intensieve (niet aan grond gebonden) veehouderij nog goedkoper. Tegelijkertijd blijft er ruim 55 miljoen ton veevoer (met name maïsgluten en soja uit de VS) heffingvrij de

EU binnenkomen. De grondgebonden veehouderij, zoals die onder andere in ecologisch kwetsbare gebieden (veenweide, bergen) plaatsvindt, profiteert niet van het goedkopere veevoer, omdat men daar meer gebruikmaakt van zelfgeteeld voer. Het landbouwbeleid bevordert zodoende de intensivering van de veehouderij (bio-industrie, legbatterijen) en benadeelt de extensievere, grondgebonden veehouderij. Ook leidt het verder verlagen van de graan- en melkprijs en het slechts gedeeltelijk compenseren daarvan met tijdelijke inkomenssteun, tot een verdere verslechtering van de inkomens in de landbouw.

Winst voor milieu?

De voorstellen van de Europese Commissie bevorderen intensivering en concentratie in de veehouderij, wat gepaard gaat met een toenemende milieuproblemen. Het voorstel van de Commissie om voor de komende jaren enkele procenten extra geld te reserveren voor het ondersteunen van biologische landbouw en andere vormen van duurzame landbouw en agrarisch natuurbeheer, valt hierbij in het niet. Dit is veel te weinig voor de vele vernieuwende initiatieven op het platteland voor een kwaliteitslandbouw die steun verdienen.

De verdere achteruitgang in inkomen voor boeren staat op gespannen voet met de door de Commissie uitgesproken wens, dat de landbouw meer rekening gaat houden met maatschappelijke waarden, zoals landschap, natuur en milieu. Het streven naar een striktere naleving van de milieuwetten is een stap vooruit, maar onvoldoende. Het handhaven van bestaande EU-milieuregels had immers al lang geleden moeten gebeuren.

Wat dan wel?

Het streven van de EU de landbouw te 'liberaliseren' volgens WTO-recept is een model dat vooral ten goede komt aan transnationale ondernemingen die op deze manier steeds goedkoper aan hun grondstoffen komen. Consumenten, het milieu en boeren zijn hier niet bij gebaat.

Wat moet daar dan voor in de plaats komen? Professor Veerman zelf gaf in bovengenoemd artikel de richting al aan: 'In plaats van [...] liberalisatie is een regeling nodig die dumping aan banden legt, maar landen wel in staat stelt hun landbouw te beschermen.'

Een alternatief zou er als volgt uit kunnen zien:

Het afschaffen van exportsubsidies.

Deze zijn immers schadelijk voor de ontwikkeling van de landbouw elders in de wereld en tegenover de belastingbetaler niet te verdedigen.

Geen verkapte dumping.

Om dezelfde redenen is de verkapte dumping door lage prijzen in combinatie met directe inkomenssteun verwerpelijk. In plaats daarvan moet de EU toe naar een prijsbeleid, waarin boeren voor een aantal basisproducten een faire prijs krijgen.

Productiebeheersing.

Overschotten in de EU zijn te voorkomen door het inzetten van instrumenten om productie te beheersen, zoals de melkquotering en de verplichte braaklegging. Dus geen uitbreiding van het melkquotum, zoals Fischler voorstelt, maar een verlaging van de huidige melkproductie.

Kwaliteitsproductie voor eigen regio.

Het milieu in de EU lijdt onder de intensieve productie die nodig is om mee te kunnen draaien op de wereldmarkt. Bovendien legt het over de hele wereld

heen en weer slepen van landbouw- en voedselproducten een groot beslag op eindige grondstoffen. De EU moet investeren in kwaliteitsproductie voor de eigen regio, in plaats van in bulkproductie voor de export.

Recht op marktbescherming.

Ontwikkelingslanden moeten het recht behouden om zich met importcontroles en tariefbescherming teweer te stellen tegen goedkope importen om zo de ontwikkeling van de eigen landbouw- en voedselsector mogelijk te maken. Voor een beperkt aantal basisproducten, zoals melk, suiker, graan en olie- en eiwithoudende zaden, is ook in de EU een zekere mate van marktbescherming nodig.

Markttoegang voor arme landen.

Tegelijkertijd is een verbeterde toegang tot onze koopkrachtige markt van groot belang voor ontwikkelingslanden. De markttoegang moet geregeld worden via voorkeursbehandeling, zodat de landen die het het hardst nodig hebben, profiteren van exporten naar de Europese markt.

Een dergelijk alternatief is beter voor het boereninkomen, schept betere voorwaarden voor de verduurzaming van de landbouwproductie en geeft de landbouw in de Derde Wereld meer ontwikkelingskansen.

Nederlandse Akkerbouw Vakbond, Joop de Koeijer
Novib, Rian Fokker
Milieudefensie, Kees Kodde
FairFood, Eelco Fortuijn
Platform Aarde Boer Consument, Willem van Middendorp
Nederlandse Melkveehouders Vakbond, Henk Weinans
Stichting Duurzame Solidariteit, Sjors Beenker